

Doc. dr. sc. Katarina Marošević jedna je od najaktivnijih djelatnica PRAVOS-a kada je u pitanju sudjelovanje u programu ERASMUS razmjeni nastavnog osoblja na partnerskim (inozemnim) Sveučilištima. Do sada je bila četiri puta na ERASMUS razmjeni, a njezina hvale vrijedna iskustva donosimo u nastavku.

Koliko ste puta do sada bili na Erasmus razmjeni i u kojim državama, odnosno na kojim partnerskim Sveučilištima?

Dosadašnje četiri Erasmus razmjene nazmjenjivo su iskustvo, kako u poslovnom tako i privatnom smislu. Drugo ime za Erasmus razmjenu po meni je „Učenje na iskustvu“, što pruža učenje na bezbrižan i zanimljiv način, objedinjujući dosadašnje vidove stečenog znanja – formalnog, neformalnog i informalnog. Dosada su destinacije kronološkim redoslijedom bile: Pforzheim, Njemačka (2012) - Hochschule Pforzheim - Gestaltung, Technik, Wirtschaft und Recht u trajanju od dva tjedna predavanja; Madrid, Španjolska (2014) - Universidad Complutense de Madrid u trajanju od tjedan dana predavanja; Rim, Italija (2017) - Università Telematica Unicusano u trajanju od dva tjedna predavanja; Trst, Italija (2018) - Università degli studi di Trieste u trajanju od dva tjedna stručnog usavršavanja.

Što Vas je ponukalo da se prijavite prvi puta na ERASMUS razmjenu nastavnog osoblja, a što u kasnijim prijavama?

Informaciju o Erasmus programu sam čula od svoje tadašnje mentorice, i pomislila da mora postojati „kvaka“ u ponudi da za vrijeme redovitog radnog vremena dobijete tjedan ili dva putovanja na destinaciju koju sami izaberete i pri tomu su Vam još troškovi putovanja podmireni. Varijanta putovanja inače je nešto za čime prvo posežem, čim se pruži nekoliko dana odmora, što pretpostavljam progovara iz horoskopskog znaka strijelca. ☺ Kada govorimo o razlozima prijave, moram reći kako je svaka prijava imala svoje specifične razloge.

Prvi puta me inicirala mogućnost da osim predavanja u novoj i drugačijoj radnoj atmosferi, svoje vrijeme posvetim detaljnijem kreiranju puta izrade disertacije, njenih ciljeva i rekla bih, prvih znanstvenih koraka. Osim toga, Hochschule Pforzheim dugogodišnji je prijatelj Ekonomskog fakulteta u Osijeku, a nepostojanje jezične barijere, obzirom kako sam kao osmogodišnjakinja gotovo dvije godine živjela i pohađala školu u blizina Stuttgarta, simpatično su se povezali u Erasmus priču. Stoga je ovo prvo putovanje za mene bilo kao ponovni povratak već poznatom okruženju i nekadašnjem domu. Najveći benefit su predivni ljudi i prijateljsko okruženje.

Odlazak u Madrid vezao se na ranije iskustvo boravka u Madridu tijekom poslijediplomskog specijalističkog studija „Organizacija i management“ Ekonomskog fakulteta u Osijeku, kada sam sama sebi dala obećanje o ponovnom povratku u predivan „kraljevski“ grad. Život Vam obično, kada mu za to date priliku, sam skroji divne i neobične scenarije, pa je predavanje na ovako prestižnom i velikom Sveučilištu za mene bio iznimno važan korak u znanstvenom smislu, a dodatno i u ostvarenju kontakata s cijenjenim profesorima, od kojih je profesor kod kojega sam bila gost predavač trenutno i u uredništvu naše ECLIC konferencije na Pravnom fakultetu.

Za putovanje u Rim čovjek ne treba imati razlog – znamo da, „svi putevi vode u Rim“. Povratak mediteranskom gradu iako posjećenom već nekoliko puta, nikada ne može biti previše. Dodatan razlog svakako je i ljubav prema Italiji i talijanskom jeziku, a dugogodišnje učenje talijanskog jezika sada je dobilo svoj smisao. Moram otkriti kako ovaj i inače srdačan narod, postaje još srdačniji kada kao stranac govorite njihovim jezikom. Neprocjenjivo poznanstvo s Erasmus koordinаторom ovoga Sveučilišta urodilo je zajedničkim znanstvenim radom, te sudjelovanjem na konferenciji. I šećer na kraju, ponovno Italija. Ovaj put Trst, koji kao miks susreta ljudi različitih podneblja i

kultura, pruža mnogo više nego samo ono što biste očekivali kao izvorno talijansko. Razlog je bio vidjeti Trst u novom svjetlu u odnosu na ono što pomislimo kada spomenemo Trst kao meka trgovine. Ovo sveučilište pružilo je potvrdu o različitostima sjedinjenim i iskorištenima za prednost, pa je stručno usavršavanje u trajanju od dva tjedna ponovno bio idealan način stjecanja neprocjenjivih dugogodišnjih znanstvenih prijatelja.

Možete li nam ukratko opisati svoje aktivnosti na Vašim ERASMUS razmjenama?

Erasmus u PFORZHEIMU bio je jedinstven obzirom kako je bilo riječ o mojim znanstvenim počecima te prvim koracima u izradi disertacije. Erasmus dan bio je okrenut druženjima s profesorima ovoga Sveučilišta, boravak na predavanju ili izvođenje predavanja, ponovno druženje uz posjete brojnim turistički zanimljivim mjestima (npr. muzeju nakita u Pforzheimu, Schwarzwaldskoj šumi i izletištu, nekim od okolnih Burg-ova, ali i obiteljskim druženjima s obiteljima profesora ovoga sveučilišta...). Moram reći da i na vlastitom iskustvu ranijeg življenja u Njemačkoj, kao i na ovom iskustvu, njemci suprotno uobičajenom stajalištu, uopće nisu „hladan narod“. Samo imaju početničku distancu.

Erasmus u MADRIDU definitivno je nezaboravljiv, obzirom kako nije bilo moguće naći smještaj, koji bi bio u domeni „normalnog“, obzirom na brojna događanja koja se u ovom gradu izvode tijekom rujna (što naravno ima smisla obzirom na veličinu grada, važnost grada, ali i vremenske prilike koje vladaju u Španjolskoj). Stoga je na kraju pronađeni smještaj bio na sasvim drugom dijelu grada u odnosu na Sveučilište te je putovanje trajalo cca 1.5 sat. Ipak, ovu nepriliku pretvorila sam u prednost, istražujući različite rute dolaska do Sveučilišta, istražujući dijelove grada koje kao turist nikada vjerojatno ne bih niti posjetila.

Erasmus u RIMU. Erasmus u Rimu i točka. Ako Vas na ovaj put trebam nagovarati, onda definitivno niste kandidat za Erasmus. U listopadu 14 dana na temperaturama oko 24 - 25

stupnjeva, gradska vrea od 24 sata dnevno, smještaj 3 minute od Vatikana, okruženje izvornog talijanskog kvarta glasnih susjeda, zujanja vespica i pokoje svađe na brzom talijanskom. Predavanja s studentima doktorskog studija, koje ću zapamtiti po tomu da kada pitate da nešto komentiraju svi žele komentirati, svi sjede toliko blizu da kada podignu ruku Vas skoro ošamare te prvi susret s izvođenjem predavanja u dvorani i u istom trenutku i on-line predavanja. Zanimljivo i nezaboravljivo.

Erasmus u TRSTU pamtim po kolegama koji su se do iznemoglosti trudili sve prilagoditi mom rasporedu. Pokazali su to kroz obilaske raznoraznih prefinih talijanskih restorana i kafića, kava i kolačića, a naravno i razglabali o znanstvenim temama. Nisam još dokučila jesu li baš toliko i inače srdačni ili nisu htjeli dobiti ječmenac, obzirom kako sam tada bila već u 4. mjesecu trudnoće.

Kojim jezikom ste se služili na ERASMUSU?

Koristila sam se engleskim prilikom predavanja studentima, ali kako se u govoru i u pismu služim i njemačkim i talijanskim jezikom, nakon predavanja smo razgovarali na jeziku njihove zemlje. Osim u španjolskoj, gdje sam i u slobodno vrijeme koristila engleski. Možda i bolje, budući sam španjolski pratila samo preko španjolskih sapunica i nekoliko brzo završenih pokušaja učenja španjolskog. Postoji i opravdan razlog tomu. Naime, kako sam nakon početaka osnovne škole iz malog jesta Domaljevca u Bosni, 2. razred nastavila u blizini Stuttgarta u Njemačkoj, a 3. se vratila u Hrvatsku u Županju, osim njemačkog kojeg sam znala, engleski usavršila u školi i boravcima kod sestre koja je preko 20 godina godina živila u Americi, u mom gradiću postojao je još samo talijanski. I tako mali izbor stranih jezika i puno rada, i eto položenih stupnjeva talijanskog jezika.

Jeste li nakon razmjene uveli neke nove inovativne sadržaje u svoju nastavu na PRAVOS- u?

Iskreno: puno sam pokušala uvesti, neke sam uvela.

Kada sam tek postala znanstveni novak-asistent imala sam more ideja, nešto vremena za realizaciju i nisam imala djecu. Kada sam postala viši asistent, broj ideja je bio sve veći, ali sam imala nešto manje vremena zbog hijerarhijski povećane odgovornosti i broja obveza. Kada sam postala docent, broj ideja je postao ogroman, ali nije zanemariv ni broj djece – dvoje (nisu blizanci, da Vas

preduhitrim), a vrijeme – što je to vrijeme? Obzirom da sam ekonomist, mogla sam skratiti priču, pa samo nacrtati grafikon, ali sam se bojala da mi djecu ne bi prepoznali. Izdvajam inovativne sadržaje: način izrade seminara, pristup pojašnjavanju metodologije koji mi je iznimno važan (to je ono kad me vidite da po zgradi nosam 10 kg knjiga – što znači da imam seminarsku nastavu), način izvedbe kolokvija, rad na prijateljskom odnosu student – profesor bez promjene u kriterijima ocjenjivanja,...

Što smatrate prednostima, a što manama inozemnih Sveučilišta/Fakulteta na kojima ste predavali u odnosu na naše Sveučilište/Fakultet?

Usudila bih se reći da je naše obrazovanje jako dobro. Naša prednost je što smo „manji“ Fakultet i što mi možemo pružiti atmosferu kakvom se i zbog veličine Fakulteta (u odnosu na druge fakultete u svijetu), kao i zbog društvenih vrijednosti, ne mogu podičiti baš svi Fakulteti. Ima uvijek i strana na kojima je potrebno raditi – kada bih rekla drugačije, značilo bi da ne posjedujem dozu pozitivne kritičnosti, a bez nje na individualnom, društvenom, nacionalnom ili bilo kojem drugom planu, nema napretka. Bilo bi dobro ponuditi mogućnost i onih kolegija za kojima trenutne okolnosti pokažu kako su potrebne, jer je društvo dinamična kategorija, a pravo dio društvenih znanosti. Nažalost, opravdan je razlog iza toga, a to je svojevrsna rigidnost i nemogućnost neprestanog mijenjanja programa, bez obzira na dobru volju. Tu je nadalje, i potreba studenata, svih, da postanu proaktivni – da imaju volje i želje za sudjelovanjem u raspravama, da imaju pitanja, da potiču raznolikost razmišljanja, da se kritički „svađaju“ tj. argumentirano. Dakle, kao što je komunikacija dvosmjernan proces, Vi meni postavite pitanje, ja odgovorim, tako je i znanost dvosmjernan put na kojemu student mora aktivnim sudjelovanjem prilikom participiranja dati povratnu informaciju.

Biste li preporučili svojim kolegama nastavnicima i studentima odlazak na ERASMUS razmjenu?

Mislite da sam dobra osoba da pitate bih li preporučila?!

Što je finije njemačke Bratwurst, španjolska paella ili talijanska kava? (Oprez!!! Samo je jedan točan odgovor)?

Može lakše pitanje? Ovo je sigurno multiple choice, ali ste u pitanju pogriješili. ☺

Načuli smo da odlično govorite talijanski jezik, je li Vam ERASMUS pomogao u usavršavanju talijanskog jezika i jeste li ga koristili za vrijeme svojih ERASMUS razmjena?

Kako ne! Učenje jezika iz knjiga, iako sam imala profesora izvornog govornika u školi stranih jezika, nikada ne može zamijeniti razgovor žive riječi u stvarnim životnim okolnostima. Npr. kupujete sladoled i pogriješite okus, drugi put sigurno znate točno kako se taj okus kaže i koji ste htjeli. ☺

Odgovara li Vam više njemački ili mediteranski stil života?

Po prirodi sam radoholičar, pa mi je možda teže nadomjestiti mediteranski način, nego što mi treba vjetar u leđa za ispuniti svoje obaveze. Čak sam s godinama prestala i kasniti, tako da definitivno mediteranski stil života.

U neformalnom razgovoru otkrili ste nam da ste za vrijeme razmjene na Sveučilištu u Madridu imali prilike upoznati kolegu profesora koji je oženjen Hrvaticom iz Siska. Što mislite kako je Španjolcu biti sisački/hrvatski zet?

Mislim da se s tako teškim izazovom nije susreo ranije :D Šalu na stranu, vjerujem da i španjolci imaju slične vrijednosti bračnoga života i tradicionalnosti, pa u tom kontekstu – koji je važan – vjerujem da i nije novina. Tako ih ja barem doživljam.

I za kraj... hoće li Vas Covid pandemija obeshrabriti da se više ne prijavljujete na ERASMUS natječaje?

Kad je novi natječaj? Nije li već prošao uobičajeni službeni rok?

Čim se pokaže adekvatna sigurnosna razina, i objavi natječaj eto i nove prijave. Nadam se da će me prihvatiti, pa da mogu ažurirati i ovaj intervju.

Znali smo, stoga where to next?

Firenza, Italija. ☺

